

АНОТАЦІЯ

Юрчишин В. М. Лінгвопрагматичні характеристики сатири в британському медійному дискурсі. – Кваліфікаційна наукова робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія. – ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Івано-Франківськ, 2021.

У дисертації на основі антропоцентричного та міждисциплінарного підходів здійснено комплексне дослідження лінгвопрагматичних характеристик сатири в британському медійному дискурсі на матеріалі журналу *Private Eye*. Опрацьовано теоретичні положення вивчення поняття сатири у сучасній науковій парадигмі знань, згідно з якою сатира є засобом вираження комічного, що характеризується наявністю гостро критичного ставлення до об'єкта сатиричної критики.

Спостережено, що сатира успішно реалізує свій критичний потенціал у медіадискурсі, який першим реагує на всі актуальні зміни та негативні тенденції в суспільстві. Завдяки здатності поєднувати інформацію та розвагу, сатира успішно виконує три основні функції медіа: інформування, розважання та переконання.

У рамках дискурсивного підходу до сатири, встановлено, що *прайм* та *діалектичний* елементи сатири є проєкціями реальної та міфічної площин, на перетині яких формується сатирична площина. Ці дискурсивні сегменти утворюються за допомогою метафоричного та метонімічного сатиричних методів.

Метафоричний сатиричний метод, який використовується для формування *прайм* елемента сатири, включає набір інтердискурсивних стратегій формування сатиричного дискурсу, що встановлюють зв'язок між різними концептуальними доменами. Визначено, що метафоричний сатиричний метод реалізується за допомогою таких одиниць інтертекстуальності: *ремінісценція*, *трансформовані цитати*, *прецедентні феномени*, *персоніфікація* та *стилізація*. Ці одиниці

інтертекстуальності з'єднують міфічні та реальні елементи та створюють сатиричний текст, в якому простежується відлуння попередніх текстів, подій та інших феноменів, інтерпретація яких підсилює когнітивний ефект.

Метонімічний сатиричний метод, який охоплює стилістичні прийоми в межах одного концептуального домена, реалізується за допомогою прийомів сатурації, атенуації та заперечення. Мовними засобами актуалізації прийому сатурації є *повтори, розмовна мова, стилістична несумісність, гра слів, жаргонізми, сленгізми та лексико-граматичні помилки*. Метонімічний прийом атенуації реалізується за допомогою *перифризу, евфемізмів та лексико-графічних кліше*. Прийом заперечення актуалізується за допомогою мовних засобів експліцитного (*not, never, no, nobody, nothing, nowhere, neither...nor*) та імпліцитного заперечення (слова із префіксами *un-, in, im-, dis-*; прислівники із негативною імпліцитною конотацією та умовні речення). Найпоширенішим метонімічним прийомом формування *діалектичного* елемента сатири є сатурація (73,36 %). Відтак, постулюємо, що прийом інтенсифікації ознак предмета із метою зробити їх більш помітними переважає над прийомами заперечення (18,94 %) та атенуації (7,7 %).

Зв'язок між *прайм* та *діалектичним* елементами сатири реалізується за допомогою таких технік мовної гри: 1) техніки, які включають фонетичні характеристики слів (*омофони, ономаіонеї та рима*); 2) техніка, яка включає гру із буквами (*акроніми*); 3) техніки, які базуються на семантичному значенні слова (*каламбури, неологізми та сленг*); 4) техніки, які стосуються утворення імен (*псевдоніми та соборіке*). Ці техніки мовної гри виконують роль стилістичних зв'язних елементів, що з'єднують *прайм* та *діалектичний* елементи сатири.

У рамках прагматичної теорії релевантності встановлено, що інтерпретація сатири є інференційним процесом, в результаті якого реципієнт сатири має брати до уваги всі остенсивні стимули для того, щоб вивести ті імпліцитно виражені значення, які мав на меті передати сатирик. Беручи до уваги те, що рушійним механізмом інтерпретації сатири є пошук релевантності, встановлено, що важливу роль під час інтерпретації сатири відіграє контекстуальна інформація, яка вступає в дію на всіх етапах інтерпретації сатири – під час усунення

двозначностей та ідентифікації відсилань, для того, щоб отримати експлікатуру висловлення, до формування імпліцитних передумов і, в кінцевому результаті, виведення всіх імплікатур сатиричних висловлень.

Контекстуальна інформація впливає на швидкість і якість інтерпретації сатири, оскільки вона допомагає розпізнати сатиричні інтенції автора на ранньому етапі інтерпретації сатири, уберігаючи реципієнта сатири від виснажливого двоступеневого інтерпретаційного процесу та спрямовуючи його на пошук імпліцитно вираженого дисоціативного ставлення сатирика до об'єкта сатиричної критики.

Виокремлено шість типів контекстуальних ресурсів, до яких апелюють учасники сатиричної взаємодії у друкованому медійному дискурсі: *контекстуальний ресурс А* – енциклопедичні знання про навколишній світ, наші погляди та цінності; *контекстуальний ресурс В* – лексико-графічна модель побудови сатиричної статті; *контекстуальний ресурс С* – знання про нещодавні події; *контекстуальний ресурс D* – контекстуальна інформація, яку ми отримуємо в результаті інтерпретації попередніх висловлень; *контекстуальний ресурс E* – це всі невербальні остенсивні стимули, які виступають маркерами сатиричних інтенцій автора; *контекстуальний ресурс F* – лексико-граматичні прийоми передачі сатиричного тону автора. Вступаючи в дію в паралельному чи послідовному порядку, ці контекстуальні ресурси по-різному взаємодіють із експліцитно вираженою інформацією. При цьому рівень диспропорції між контекстом та експлікатурою впливає на швидкість інтерпретаційного процесу.

З позицій теорії релевантності побудовано інтерпретаційний ланцюг сатири із врахуванням ролі метарепрезентацій, які активуються на всіх етапах інтерпретації сатири у послідовному чи паралельному порядку, та гносеологічної пильності, за допомогою якої реципієнт сатири розуміє, що всі інконруентності, які виникають під час взаємодії контексту та імплікатури, були створені сатириком свідомо із метою запуску модуля складного розуміння сатири. Встановлено, що метарепрезентаційне пристосування відбувається в рамках когнітивної здатності реципієнта сатири читати чужі думки

(метапсихологічна здатність), яка лежить в основі ідентифікації дисоціативного ставлення сатирика.

Виокремлено чотири типи інтерпретацій сатири на основі порядку активації контекстуальних ресурсів: 1) *швидка сатирична інтерпретація*, коли сатиричні інтенції автора стають очевидними вже на початку інтерпретації висловлення; 2) *сатирична інтерпретація із затримкою*, коли сатиричні інтенції стають очевидними усередині процесу експліцитної інтерпретації висловлення; 3) *паралельна інтерпретація*, коли експліцитна інтерпретація та сатирична інтерпретація відбуваються паралельно; 4) *пізня сатирична інтерпретація*, коли сатиричні інтерпретації стають очевидними наприкінці інтерпретації висловлення. Встановлено, що у друкованому медійному дискурсі превалює швидка сатирична інтерпретація (69,49 %). Менш типовими є *сатирична інтерпретація із затримкою* (14,43 %) та *пізня сатирична інтерпретація* (10,41 %). Найрідкіснішою є *паралельна інтерпретація* (5,67 %). Домінування швидкої сатиричної інтерпретації вказує на те, що сатирик зумисне вводить елементи інконгруентності, які виступають остенсивними стимулами, що вказують на необхідність пошуку імпліцитно виражених значень вже на початку інтерпретаційного процесу. Відтак, реципієнт сатири не повинен витрачати когнітивні зусилля для інтерпретації прямих значень висловлень в процесі пошуку релевантних значень, а одразу намагається розпізнати дисоціативне ставлення автора.

Оскільки сатира націлена не на інформування читачів про останні події, а на формування ставлення до цих подій, вона є засобом персуазивності. Персуазивність як наслідок впливу сатирика на вірування, ставлення, цінності, наміри, мотивації та поведінку реципієнта сатири, що призводить до зближення сатирика та реципієнта сатири і одночасно їх віддалення від об'єкта сатири, реалізується за допомогою двох домінантних функцій сатири – критичної та лудичної, які лежать в основі самого визначення сатири. Критична функція реалізується за допомогою апеляції до логічного мислення, а лудична – через вплив на емоційну сферу людини.

До функціонального арсеналу сатири віднесено також периферійні функції сатири, які, будучи свого роду інструментами реалізації двох базових функцій сатири, також виступають інтегральними частинами загального поняття персуазивності. До периферійних функцій сатири, які допомагають реалізувати персуазивність, відносимо також функцію *імпліцитної характеристики*, функцію *експресивності* та *пізнавально-оцінну* функцію, а також *криптичну* функцію. Ці всі функції, які мають різне онтологічне начало, взаємодіють між собою, переплітаються і доповнюють одна одну, використовуючи різні прийоми аргументативного та емоційно-оцінного впливу на реципієнта сатири для того, щоб спонукати його до критичного мислення. Така дихотомія раціонального переконання та емоційно-маніпулятивного впливу лежить в основі персуазивного ефекту сатири, що сприяє зближенню сатирика та реципієнта сатири та їх віддаленню від об'єкта сатиричної критики.

Ключові слова: сатира, дискурсивна взаємодія, прайм елемент сатири, діалектичний елемент сатири, метафоричний сатиричний метод, метонімічний сатиричний метод, стилістичні зв'язні елементи, теорія релевантності, контекстуальні ресурси, сатирична інтерпретація, персуазивність.

ABSTRACT

Yurchyshyn, V. M. Linguopragmatic features of satire in British media discourse. – Manuscript.

Thesis for a Doctor of Philosophy degree, field of study 03 Humanities, specialty 035 Philology. – State Higher Educational Institution “Vasyl Stefanyk Precarpathian National University”, State Higher Educational Institution “Vasyl Stefanyk Precarpathian National University”, Ivano-Frankivsk, 2021.

In the framework of anthropocentric and interdisciplinary approaches, the thesis provides a comprehensive study of linguopragmatic features of satire in British media discourse on the material of *Private Eye* magazine. According to the scientific paradigm, satire is defined as a means to express the comic effect used for sharp criticism of the satirical target.

Satire is shown to successfully fulfill its critical potential in media discourse in which all the current events, updates and negative tendencies in our society are promptly exposed. Due to its inherent capacity to incorporate information and entertainment, satire successfully performs the three major functions of media: to inform, to entertain and to persuade.

From the discursive approach to analysing satire, it was determined that *prime* and *dialectic* elements of satire are the projections of real and mythical subdomains, which overlap to form a satirical domain. The *prime* and *dialectic* elements of satirical discourse are created with the help of the linguistic means referred to as metaphoric and metonymic satirical methods.

The metaphoric satirical method, which is used to form the prime element of satire, involves a particular set of strategies of satirical discourse that are interdiscursive in their overall bearing. Thus, the metaphoric satirical method incorporates techniques that embody some degree of cross-domain conceptual mapping. It is established that the metaphoric satirical method is fulfilled with the help of such intertextual units: *reminiscence*, *transformed quotations*, *precedent-related phenomena*, *personification*, *objectification* and *stylistic adjustment*. These units bind together real and mythical elements and create a satirical text with traceable echoes of

previous texts, events or other phenomena, the interpretations of which result in a stronger cognitive effect.

The metonymic satirical method involves stylistic techniques that sustain a collision in-text that stays within the same conceptual domain, and is fulfilled through saturation, attenuation and negation. The metonymic satirical technique of saturation is realized through such linguistic means as *repetition*, *colloquialism*, *stylistic inconsistency*, *word play*, *jargonism*, *slangism* and *lexico-grammatical mistakes*. The metonymic satirical technique of attenuation is realized through the following linguistic means: *paraphrase* or *undercoding*, *euphemisms* and *lexico-graphic clichés*. The metonymic satirical technique of negation is realized through the means of explicit negation (*not*, *never*, *no*, *nobody*, *nothing*, *nowhere*, *neither...nor*) and the means of implicit negation (words with prefixes *un-*, *in*, *im-*, *dis-*; and verbs of implicit negation and conditionals). The metonymic satirical technique of saturation applied to form the dialectic element of satire is observed to be the most frequently used one (73,36 %). Thus, it is proven that the technique which saturates or exaggerates certain features of a subject, making them more obvious and subsequently less possible to be ignored by the reader, prevails over both the technique of negation (18,94 %) and the technique of attenuation (7,7 %).

Connections between the features of discourse that expound the prime, on the one hand, and the dialectic on the other, are often established, embellished and sustained by the following techniques of word-play: 1) techniques that involve the phonetic characteristics of words (homophone, onomatopoeia, rhyme (*alliteration*, *assonance*, *consonance*); 2) techniques that involve letters (*acronym*); 3) techniques that involve semantics and word punning (*pun*, *neologism*, *slang*); and 4) techniques that involve the formation of a name (*pseudonym*, *sobriquet*). These techniques of word-play serve as stylistic hooks that bind together prime and dialectic elements of satire.

In relevance theoretic terms, the interpretation of satire is determined to be an inferential process in which the satiree takes into account all the ostensive stimuli in order to infer the implicitly communicated intended meaning of the satirist. Taking into consideration the fact that the interpretation mechanism of satire is driven by the search for relevance, it is established that contextual information plays a crucial role in the

interpretation of satire. Contextual information is activated at any stage during the interpretation of satire, i.e., during reference assignment, disambiguation, free enrichment and conceptual adjustment, and during the mutual parallel adjustment of the explicit content and implicated premises to construct an appropriate hypothesis about the intended implicatures of a satirical utterance.

Contextual information has an impact on the speed and quality of the interpretation of satire, since the incongruity between the utterance and its context helps the satiree to identify the satirical intentions on an early stage of the interpretation of satire preventing him/her from going through a two-stage process where he/she is supposed to process the literal meaning of the utterance and only then, taking into account all the available contextual information, engage in the inference of the intended satirical meaning. Thus, the degree of incompatibility between the contextual information and the explicit interpretation of the utterance facilitates access to the satirical interpretation in which the writer's dissociative attitude is determined.

Six types of contextual sources applied in the process of satire interpretation in printed media discourse are identified. They are: *contextual source A* – general encyclopaedic knowledge on the norms of behaviour, our views and values; *contextual source B* – lexico-graphic model of a satirical article; *contextual source C* – knowledge of recent events; *contextual source D* – contextual information provided by previous utterances; *contextual source E* – all nonverbal ostensive stimuli, which are the markers of the author's satirical intention; *contextual source F* – lexico-grammatical means of satirical tone identification. These contextual sources are activated sequentially or simultaneously. Thus, it is established that integration of information from multiple contextual sources should lead to a more efficient and faster processing of satirical utterances, especially if these are activated simultaneously.

Within the framework of relevance theory, the interpretation mechanism of satire is established with the consideration of the role of metarepresentations which are conceptualised as being activated in a reciprocal parallel adjustment, just in the same way as the decoding of the utterance, the extraction of the explicit content, implicated premises and implicated conclusions, and the access to the context are reciprocally adjusted during satire interpretation. This metarepresentational adjustment is

performed by the satiree's pragmatic and argumentative abilities within the general cognitive framework of the mindreading ability. Mindreading ability is the one that covers all cognitive activity ranging from maximising the relevance of general inputs from the outside world to the utterance-specific search for relevance. Metalogical ability, which is hard-wired for epistemic vigilance, detects incongruity between the selected interpretation and the contextual information activating the module of sophisticated understanding which, having eliminated the chances of accidental mistakes that would justify these incongruities, triggers an attitude-tracking inferential activity aimed at dissociative attitude identification.

Taking into account the order of activation of contextual sources and the nature of interaction of the context and explicitly expressed information, four types of satire interpretation in British printed media discourse are distinguished: a) *fast satirical interpretation*, when satirical intentions are made obvious at the beginning of satire interpretation; b) *delayed satirical interpretation*, in which satirical intentions become obvious in the middle of interpretation process; c) *parallel satirical interpretation*, when satirical interpretation and explicit interpretation occur simultaneously; d) *late satirical interpretation*, in which satirical interpretation becomes obvious only at the end of interpretation. It is revealed that *fast satirical interpretation* prevails in British printed media discourse (69,49 %) whereas *delayed satirical interpretation* (14,43 %) and *late satirical interpretation* (10,41 %) are far less common. Still, *parallel satirical interpretation* (5,67 %) is the least commonly used. The dominance of *fast satirical interpretation* indicates that the satirist deliberately creates incongruities at the very beginning of satirical articles, frequently even in the headlines in order to provoke the search for implicitly expressed meanings at the very beginning of the interpretation process. Therefore, the satiree will need less processing effort and/or achieve more positive cognitive effects.

Since satire is aimed not at informing the readers about the latest events, but at forming the attitude towards these events, it is considered to be a means of persuasion. Being a consequence of the satirist's impact on the satiree's beliefs, attitudes, values, intentions, motives and behaviour, which results in the approximation of the satirist and the satiree, and remotisation of them both from the satirical target, persuasion is

fulfilled with the help of two dominant functions of satire – *critical* and *ludic*, which underlie the very definition of satire. *Critical function* manifests through the appeal to logical thinking whereas *ludic function* presupposes influence on human emotions.

Functional diversity of satire which amplifies its persuasive effect is also represented by the following peripheral functions: *function of implicit characterisation*, *expressive function*, *function of educational evaluation* and *cryptic function*. Despite the fact that all these functions have different ontological background, they all interact, overlap and supplement one another, using various means of argumentative and emotional influence on the satiree in order to urge him/her to think critically. Such dichotomy of rational convincing and emotional manipulation enhances the persuasive effect of satire which contributes to the redefinition of interactive bonds between the three subject positions in satire, i.e., the satirist, the satiree and the satirical target.

Key words: satire, discursive practice, prime element of satire, dialectic element of satire, metaphoric satirical method, metonymic satirical method, stylistic hooks, relevance theory, contextual source, satirical interpretation, persuasion.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Юрчишин В. М. Роль контекстуальних ресурсів в інтерпретації сатиричних висловлень у британському медійному дискурсі: лінгвопрагматичний підхід. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 2020. № 46, Т. 2. С. 206–210.

2. Юрчишин В. М. Засоби реалізації структурних елементів сатири за методологією П. Сімпсона (на матеріалі британського медійного дискурсу) *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 2021. Том 32 (71) №1. С. 233–239.

3. Юрчишин В. М. Лінгвопрагматичні засоби реалізації сатиричних методів у британському медійному дискурсі. *Записки з романо-германської філології*, 2021. Випуск 1 (46). С. 135–149.

4. Юрчишин В. М. Типологія сатиричних інтерпретацій у британському медійному дискурсі. *Синопис: текст, контекст, медіа*, 2021. 27(2), С. 77–85.

Статті у зарубіжних виданнях:

5. Yurchyshyn V. Linguopragmatic Features of Persuasive Power of Satire Based on *Private Eye* Magazine. *European Scientific Journal*. 2021. Issue 17(24), P. 10–27.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Юрчишин В. М. Характеризація контекстуальної інформації та її роль під час інтерпретації сатири. *Сучасні дослідження з лінгвістики, літературознавства і міжкультурної комунікації: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції ELLIC 2020*. Івано-Франківськ, 2020. С. 107–109.

7. Юрчишин В. М. Гра слів як спосіб творення комічного ефекту у сатирі (на матеріалі журналу *Private Eye*). *Сучасний вимір філологічних наук. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Львів, 16-17 липня 2021 р.). Львів, 2021. С. 73–76.

8. Юрчишин В.М. Евфемізми як засіб реалізації метонімічного сатиричного методу атенуації (на матеріалі журналу *Private Eye*). *Педагогіка, філологія, медицина, психологія та право: нові дослідження і перспективи: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (Полтава, 6 липня 2021 р.). Полтава, 2021. С. 21–23.

9. Юрчишин В. М. Характеризація сатири як засобу вираження комічного у британському медійному дискурсі (на матеріалі журналу *Private Eye*) *International scientific and practical conference «Philological sciences and translation studies: European potential»* (July 9 – 10, 2021). Wloclawek, 2021. С. 180–183.

10. Юрчишин В.М. Функції сатири у британському медіадискурсі. «Актуальні питання та проблеми розвитку сучасної мови та літератури», *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. (м. Одеса, 20–21 р.) Одеса, 2021.

